

Обязанность совершить какие-либо действия в пользу управомоченной стороны по договору не может быть «вечной». В силу того данный договор носит срочный характер, соответственно, если она не заявит требование о совершении действий в установленный срок, то опционный договор считается прекращенным.

Несмотря на отсутствие конструкции опционного договора в действующем Гражданском кодексе Республики Беларусь (ГК Республики Беларусь), поддерживаем высказанную позицию о возможности его заключения в силу п. 1 ст. 7 ГК Республики Беларусь [5]. Вместе с тем проблемным является вопрос о том, насколько такого рода опционный договор «устойит» в суде при рассмотрении спора между его сторонами, не будет ли он оспариваться недобросовестной стороной по причине отсутствия правового регулирования соответствующих отношений по законодательству Республики Беларусь и, как следствие, устанавливаться факт ничтожности, поскольку такого регулирования нет, и сделка не соответствует требованиям законодательства.

В отличие от конструкции предварительного договора опционный договор предоставляет не право требовать заключения основного договора, а относится к уже заключенным договорам, исполнение которого может и не произойти. Предварительный договор предоставляет право требовать заключения основного договора сторонам, его заключившим. В опционном договоре требовать совершения определенных действий предоставлено только одной стороне, за потенциальную возможность реализации которого она обязана заплатить.

Заключение. Полагаем необходимым при очередной корректировке норм ГК Республики Беларусь внедрить данный правовой институт, что позволит в том числе структурировать сделки инвестиционного характера в белорусской юрисдикции. За основу можно принять конструкцию ст. 429.3 ГК РФ.

Список цитируемых источников

1. Об утверждении Программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016—2020 годы [Электронный ресурс] : Указ Президента Респ. Беларусь, 15 дек. 2016 г., № 466 // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. — Минск, 2017.
2. Гражданский кодекс Российской Федерации [Электронный ресурс] : 30 нояб. 1994 г., № 51-ФЗ // КонсультантПлюс. Россия / ЗАО «КонсультантПлюс». — М., 2017.
3. *Карпетов, А. Г.* Опцион на заключение договора и опционный договор согласно новой редакции ГК РФ [Электронный ресурс] / А. Г. Карпетов // КонсультантПлюс. Россия / ЗАО «КонсультантПлюс». — М., 2017.
4. *Ралько, В. В.* Опцион на заключение договора и опционный договор в российском праве [Электронный ресурс] / В. В. Ралько // КонсультантПлюс. Россия / ЗАО «КонсультантПлюс». — М., 2017.
5. *Бандык, О. И.* Опцион на заключение договора и опционный договор: понятие и практическое применение [Электронный ресурс] / О. И. Бандык // Консультант Плюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. — Минск, 2017.

УДК 342

Г. А. Вандзіч, Б. Г. Рымша

Установа адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт», Баранавічы

АГРАРНАЯ РЭФОРМА СТАЛЫПІНА І ЯЕ АСАБЛІВАСЦІ НА БЕЛАРУСІ

Уводзіны. Пачатак XX стагоддзя ўвайшоў у эканамічную гісторыю як гады больш настойлівага ўкаранення капіталізму ў сельскую гаспадарку як Расійскай імперыі ў цэлым, так і Беларусі ў прыватнасці. Мэтай нашай працы з'яўляецца разглядзець асаблівасці правядзення аграрнай рэформы П. Сталыпіна на тэрыторыі нашай краіны (раскол вёскі, паскарэнне стварэння класа буржуазіі з ліку заможнага сялянства).

Задачы працы: разглядзець пачатак рэформы і выявіць яе прычыны, раскрыць яе сутнасць і ўмовы, прааналізаваць яе правядзенне, абгрунтаваць вынікі. Гэтая рэформа прынесла розныя вынікі для нашай Бацькаўшчыны. Разглядзець і асэнсаваць гэтыя вынікі — асноўныя задачы гэтай працы.

Асноўная частка. Актуальнасць тэмы заключана ва ўспрыманні становішча Беларусі пасля рэвалюцыі 1905—1907 гадоў з боку сучаснага светапогляду і ў ацэнцы тых поспехаў і недахопаў, якія былі зроблены ў час рэформы, а таксама разгляд уплыву Сталыпінскай рэформы на далейшае эканамічнае развіццё нашай краіны.

Мэты рэформы: 1) забяспечыць умовы хуткага развіцця эканомікі краіны; 2) разбіць агульнасялянскі фронт супраць памешчыкаў, раскалоць вёску, паскорыць стварэнне класа сельскай буржуазіі з ліку заможнага сялянства, прыцягнуць яго на бок царскага ўрада і такім чынам паставіць перашкоду на шляху рэвалюцыйнага руху.

Сродкі дасягнення мэтай рэформы:

1) разбурэнне сялянскай абшчыны і перадача зямлі ў асабістую сялянскую ўласнасць;
2) стварэнне хутароў і адрубоў (хутар — адасобленая сялянская сядзіба на зямельным участку індывідуальнага ўладання; водруб — зямельны участак, вылучаны з абшчыннай зямлі ў аднаасобную сялянскую маёмасць без пераноса сядзібы);

3) перасяленне беззямельных і малазямельных сялян у Сібір і іншыя ўскраінныя раёны імперыі.

Усе гэтыя меры азначалі пераход ад прускай да амерыканскай мадэлі землекарыстання.

Рэформа ажыццяўлялася ў два этапы. Першы пачаўся з Указа ад 9 лістапада 1906 года, згодна з якім кожны селянін мог выйсці з абшчыны і замацаваць свой надзел у прыватную ўласнасць. Нагадаем, што абшчыннае землеварыстанне захавалася на Беларусі ў Віцебскай і Магілёўскай губернях. Санкцыю на гэта павінен быў даць агульны сход сельскай грамады на працягу аднаго месяца. Калі сход не задавальняў просьбу, то канчаткова вырашаў пытанне земскі начальнік. Дазвалялася ствараць хутары, што садзейнічала ліквідацыі цераспалосіцы.

Другі этап пачынаецца з Указа ад 29 мая 1911 года. Землеўпарадкавальныя камісіі атрымалі права прымуова (у мэтах ліквідацыі цераспалосіцы) выдзяляць сялянам зямлю ў адным участку і такім чынам штурхаць іх да перасялення на хутары. Да 1915 года у Магілёўскай губерні выйшлі з абшчыны 56,8% гаспадароў, а ў Віцебскай — 28,9% [1, с. 124].

У Беларусі рэформа мела шэраг асаблівасцей. У заходніх раёнах (Гродзенская, Мінская, Віленская губерні) сялянская абшчына была ліквідавана ўжо даўно. У Магілёўскай і Віцебскай губернях устарэную абшчынную форму землеўладання трэба было разбурыць.

Важным сродкам ажыццяўлення новай аграрнай палітыкі стаў сялянскі зямельны банк, дзейнасць якога спрыяла стварэнню хутароў і адрубоў. Ён аказваў шмат паслуг памешчыкам у продажы іх зямлі. Неабходна падкрэсліць, што ажыццяўленне рэформы суправаджалася інтэнсіўным насаджэннем рускага землеўладання. Адлюстраваннем такой палітыкі з'явілася арганізацыя «асабістага фонду для стварэння рускіх перасяленняў у Паўночна-Заходнім краі», які ўтварыўся за кошт ліквідацыі казённых зямель. Рускія перасяленцы мелі пераважнае права на атрыманне гэтых зямель.

Асаблівасцю рэформы ў Беларусі было і стварэнне тут земстваў. Земскія ўправы садзейнічалі развіццю мясцовай гаспадаркі, стваралі кааператыўныя таварыствы, сельскагаспадарчыя гурткі. Земствы адыгрывалі прыкметную ролю і ў развіцці адукацыі і аховы здароўя насельніцтва.

З мэтай інтэнсіфікацыі сельскай гаспадаркі, павышэння культуры земляробства і жывёлагадоўлі землеўпарадкавальнымі камісіямі і земствамі прымаліся меры па ўзмацненні агранамічнай, заатэхнічнай, ветэрынарнай службаў, арганізацыі пунктаў продажу і пракату сельскагаспадарчых машын і прылад, супрацьпажарнай бяспекі [2, с. 382].

Можна вызначыць наступныя вынікі рэформы. За 1906—1915 гады ў Беларусі было створана 12,8 тыс. хутароў (12% ад агульнай колькасці гаспадарак). Паскорыўся працэс распаду феадальнай і рост буржуазнай зямельнай уласнасці. Дваране, чыноўнікі, афіцэры прадавалі сваю зямлю. Пераважная большасць гэтых зямель пераходзіла ў рукі сялян-прадпрыемнікаў, якія стваралі гаспадаркі фермерскага тыпу. У той жа час больш за 40 тыс. двароў сялян-беднякоў і сярэднякоў не змаглі наладзіць гаспадарку і былі вымушаны прадаць сваю зямлю [3, с. 63].

Істотна ўзрасла тэхнічная ўзброенасць памешчыцкіх і пэўнай часткі заможных сялянскіх гаспадарак. У 1910 годзе на адзін памешчыцкі маёнтак прыпадала ў сярэднім па 5 жалезных плугоў і па 5,5 розных сельскагаспадарчых машын. Колькасць малатарняў, вёялак павялічылася да 32,4 тыс. у гаспадарках заможных сялян. Затое сьелкі, жніяркі і сенакасілікі ў іх амаль не сустракаліся. Назіраўся рост сельскагаспадарчай вытворчасці, пасяўныя плошчы пашыраліся за кошт пасеваў тэхнічных і кармавых культур [4, с. 124].

Стальпінская рэформа была цесна звязана з рэформай 1861 года і з'яўлялася яе працягам, другім крокам на шляху пераўтварэння самадзяржаўнай Расіі ў буржуазную манархію. Яна ўзмацніла вясковую буржуазію, пашырыла магчымасці для развіцця капіталізму ў сельскай гаспадарцы, але так і не вырашыла аграрнага пытання, не змагла прадухіліць выпяванне новай буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі.

У выніку Стальпінскай аграрнай рэформы заможная частка насельніцтва ў беларускай вёсцы да 1914 года павялічылася да 12% двароў, у той час як бедната складала не менш за 68% двароў. У сацыяльным раслаенні вёскі знаходзіў сваё ўвасабленне працэс развіцця капіталізму, які павінен быў ператварыць сялян у сельскагаспадарчых рабочых, пралетарыяў, а заможных сялян — у сельскую буржуазію [5, с. 321].

Але галоўнымі гаспадарамі у вёсцы, як і раней, заставаліся памешчыкі. Стальпінская рэформа насіла кампрамісны характар. Яна не была выканана ў поўнай меры і не зняла аграрнае пытанне, не змагла прадухіліць абвастрэння сацыяльных супярэчнасцей у краіне [6].

Стальпінская аграрная рэформа не атрымала свайго лагічнага завяршэння і была спынена. Забойства прэм'ер-міністра і пачатак Першай сусветнай вайны не далі магчымасці рэалізаваць паступовы пераход да амерыканскай мадэлі развіцця сельскай гаспадаркі [7].

Заклучэнне. Стальпінская рэформа насіла ярка акрэслены буржуазны характар. Важным вынікам Стальпінскай рэформы, з аднаго боку, стала канцэнтрацыя зямельнай уласнасці ў руках сялян-заможнікаў, што з'яўлялася неабходнай умовай буржуазнай перабудовы сельскай гаспадаркі, а з другога — рост колькасці беззямельных і незаможных сялян. На пачатак Першай сусветнай вайны незаможнае сялянства складала не менш 68% двароў, сярэдняя — 20, заможнае — 12. Апошняя вяло сваю гаспадарку па законах рынку. Яму належала асноўная колькасць сельскагаспадарчых машын. Трэба адзначыць, што сельскагаспадарчая буржуазія пераважна была беларускай.

Список цитируемых книг

1. Энциклопедия Беларуси : в 6 т. / Н. В. Бич [и др.]. — Минск, 1993. — Т. 1. — 494 с.
2. Новік, Я. К. Гісторыя Беларусі / Я. К. Новік, Г. С. Марцэўль ; пад рэд. Я. К. Новіка. — Мінск : Нар. асвета, 2003. — Ч. 1. — 472 с.
3. Ковальченко, И. Д. Столыпинская аграрная реформа / И. Д. Ковальченко // История СССР : энциклопедия. — М., 1992. — С. 52—72.
4. Экономическая история Беларуси : учеб. пособие / В. И. Голубович [и др.] ; под ред. В. И. Голубовича. — Минск : Экоперспектива, 2001. — 400 с.
5. Гісторыя Беларусі / П. А. Лойка [и др.] ; пад рэд. М. С. Шашкевіча. — Мінск : Нар. асвета, 2004. — 192 с.
6. Пётр Столыпин : Скромный, но верный путь [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://vojniki.org/empire/docs/1>. — Дата доступа: 29.11.2011.
7. Румянцев, М. В. Столыпинская аграрная реформа: предпосылки, задачи и итоги / М. В. Румянцев // Вопр. экономики. — 1990. — № 10.

УДК 343.9

С. Г. Василевич

Белорусский государственный университет, Минск

О НЕКОТОРЫХ МЕРАХ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ АДМИНИСТРАТИВНЫМ ПРАВОНАРУШЕНИЯМ И ПРЕСТУПЛЕНИЯМ

Введение. Среди важнейших мер государственного принуждения как одного из средств обеспечения законности и правопорядка можно назвать административную и уголовную ответственность за совершенные преступления и иные правонарушения.

Динамика административных правонарушений и преступлений в Республике Беларусь, Российской Федерации, некоторых иных странах молодой демократии в целом позитивная. Об этом свидетельствуют статистические данные. И в законодательстве, и в практической деятельности правоохранительных и иных государственных органов возникают трудности с исполнением принятых решений. Сейчас дополнительные усилия должны быть направлены и на выработку технологии исполнения законодательства.

Основная часть. В Республике Беларусь в 2016 году совершено почти 93 тыс. преступлений, произошло их снижение по сравнению с 2015 годом на 4,2%, уровень преступности на 100 тыс. человек составил 978. В 2016 году подразделениями полиции Российской Федерации зарегистрировано 2 160,1 тыс. преступлений, или на 9,6% меньше, чем за аналогичный период прошлого года.

Как сообщила Belta.by, Беларусь на начало 2017 года вошла в топ-10 стран с наименьшим уровнем преступности и высоким уровнем безопасности, по версии популярного сервиса Numbeo. Беларусь разместилась на десятой строчке в рейтинге [1]. Приведем несколько цифр относительно административных правонарушений. В Республике Беларусь в последние годы они составляют около 4 млн правонарушений. В начале 90-х годов прошлого столетия совершалось немногим более 2 млн административных правонарушений, а в 2009 году совершено 2 856 853.

В 2015 году совершено 4 млн 217 тыс. административных правонарушений, правда, из них 1 млн 309 тыс. — нарушения правил дорожного движения, зафиксированные в автоматическом режиме. В 2016 году — 4 млн 51 тыс., из них 1 млн 367 тыс. нарушений правил дорожного движения, зафиксированных в автоматическом режиме. Взысканий в виде штрафов по линии МВД Республики Беларусь в 2015 году зафиксировано 3 млн 382 тыс.; взыскано 1 207 551 336 759, средний размер штрафа — 357 тыс.; взыскано 769 334 433 170, средний размер штрафа — 227 тыс. Возмещаемость составила 63%. В 2016 году по линии МВД Республики Беларусь зафиксировано 3 млн 232 тыс. взысканий в виде штрафов; их сумма составила 3 млн 232 тыс. Взыскано 127 669 709 (с учетом деноминации). Средний размер штрафа — 40 р.; средний размер штрафа — 28 р. Возмещаемость — 69,9%. Анализ приведенных данных отражает тенденцию постоянного увеличения не только составов административных правонарушений, но и размеров штрафных санкций. Все это вызывает сомнения в наличии надлежащей организации работы по предупреждению административных правонарушений.

В Основах законодательства Союза ССР и союзных республик об административных правонарушениях содержалась отдельная статья (4), посвященная предупреждению административных правонарушений. В ней была предусмотрена обязанность государственных органов, общественных организаций, трудовых коллективов разрабатывать и осуществлять мероприятия, направленные на предупреждение административных правонарушений, выявление и устранение причин, способствующих их совершению. Для реализации этого требования была выстроена соответствующая система мер организационного и правового характера.

Один из основных принципов административной и уголовной ответственности — принцип законности. Если обратиться к практике Европейского Суда по правам человека, то суд всегда понимал термин «закон» в его сущностном, а не формальном значении, включая сюда как акты более низкой категории, чем закон (продукт парламента), так и неписаное право. Таким образом, понятием «закон» охватывается любой действующий правовой акт. Вместе с тем Европейский Суд, ссылаясь на ст. 7 Европейской Конвенции, определяет наказание